

УДК 631.16

Т. О. Парфута,
Національний університет харчових технологій

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто сутність, склад та структуру оборотних засобів. Уточнено економічну сутність оборотних засобів. Визначено шляхи підвищення використання оборотних засобів підприємства. Пропонується забезпечити якісне управління оборотними засобами через удосконалення процесу проведення інвентаризації активів.

Are considered, essence, composition and structure of current assets. Clarified the economic substance of working capital. Identified ways to improve the use of working capital. It is proposed to ensure quality management of working capital by improving the process of inventory assets.

Ключові слова: засоби, джерела фінансування оборотних засобів, використання, забезпеченість, ефективність, формування оборотних засобів.

Key words: tools, sources of financing working capital usage, security, efficiency, formation of working capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Раціональне використання оборотних коштів має велике економічне і соціальне значення для підприємства. Грамотне управління оборотними коштами підприємства сприяє зниженню витрат на виробництво і збут продукції.

Зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива, забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Економія матеріальних ресурсів великою мірою сприяє зниженню собівартості промислової продукції. В даний час матеріальних витрат припадає на частку до 75% всіх витрат виробництва. Економія у споживанні матеріальних ресурсів істотно впливає на зниження собівартості продукції і надає позитивну дію на фінансовий стан підприємства. Тому конкретні кроки нормалізації складських запасів мають актуальне значення для покращення фінансового стану підприємства.

Побудова ринкової моделі економіки зумовлює необхідність дослідження фінансів підприємств, складовою яких є оборотні засоби. Беручи участь у процесі виробництва, оборотні засоби за один повний цикл свою вартість повністю переносять на новостворений продукт. Від складу, структури, розміщення обо-

ротних засобів та джерел їх формування значною мірою залежить розмір фінансових ресурсів підприємства.

Низький рівень забезпеченості власними джерелами оборотних засобів за сучасних умов господарювання, відсутність їх нормування та належного оперативного контролю не сприяє ефективному їх використанню. Ринкові умови господарювання підприємств харчової промисловості зумовлюють нові підходи до визначення змісту та функцій оборотних засобів, потребують більш поглибленого їх вивчення. Від вирішення цих завдань великою мірою залежатиме ефективність управління оборотними засобами, а отже, і підприємницькою діяльністю.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань ефективного використання оборотних засобів підприємства зробили такі вчені-дослідники, як Бакум І. В., Бланк І. А., Дубровська Є. В., Кваша Ю. В., Крамзіна Н. О., Мануйлович Ю. М., Осадчук Н. В., Поважний О. С., Хомяков В. І. та інші. Разом з тим, окремі проблеми та питання ще не повною мірою вивчені, досліджені й узагальнені. Таким чином, виникає об'єктивна необхідність подальшого

поглиблення теоретичних досліджень процесів ефективного використання оборотних засобів підприємств.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування напрямів ефективного використання оборотних засобів підприємств у ринкових умовах. Для реалізації мети було поставлено такі завдання: з'ясування економічної суті оборотних засобів; виявлення характерних особливостей оборотних засобів; розробка пропозицій щодо ефективного використання оборотних засобів підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Оборотними називаються засоби виробництва, що беруть участь в одному виробничому циклі та переносять свою вартість на вартість готової продукції одразу і повністю, змінюючи при цьому свою речову форму. Оборотні засоби підприємств становлять сукупність оборотних фондів і фондів обігу, виражених у вартісній формі. Інакше кажучи, вартість оборотних засобів набуває форми оборотних фондів і фондів обігу.

Оборотні фонди — це частина засобів виробництва, що беруть участь в одному виробничому циклі та переносять свою вартість на вартість готової продукції одразу і повністю, змінюючи при цьому свою натуральну форму (тобто це матеріали, конструкції, деталі тощо).

Оборотні фонди є матеріальними ресурсами підприємства. Одна їх частина входить до продукції й утворює, таким чином, її матеріальний склад, а друга допомагає виконувати виробничий процес.

Фонди обігу — це частина засобів виробництва, яка не бере участі у виробничих циклах, але авансується підприємством на створення засобів оборотних фондів: матеріалів, сировини, деталей, палива та ін. У цьому полягає основна схожість й відмінність між оборотними фондами та фондами обігу. Таким чином, оборотні фонди виражаються в обслуговуванні сфери виробництва, а фонди обігу — в обслуговуванні сфери обігу.

Для наочності необхідно докладніше розглянути, з чого утворюються фонди обігу та оборотні фонди.

Оборотні фонди містять такі елементи:

1) виробничі запаси, що необхідні для забезпечення процесу виробництва основними запа-

сами сировини та матеріалів. До виробничих запасів належать:

— основні матеріали, сировина, конструкції та деталі, що безпосередньо беруть участь у виробництві і з яких виготовляється продукція;

— допоміжні матеріали, конструкції, деталі, що, на відміну від основних, безпосередньо не пов'язані з виготовленням продукції, але необхідні для виробничого процесу. До них належать мастильні матеріали, приводні паси, паливо, запасні частини до устаткування, обтиральні матеріали та ін.;

— малоцінні інвентар та інструменти й такі, що швидко зношуються. За характером практичного застосування вони поділяються на малоцінний інвентар та інструмент і на господарський та конторський інвентар. Усі ці засоби праці об'єднуються в одну групу, незважаючи на різноманітність призначення, оскільки їх вартість невелика (приблизно до п'ятнадцяти неоподаткованих мінімумів громадян) і вони мають відносно нетривалий термін використання (до одного року). До цієї групи належать також спецодяг, спецвзуття та інші захисні пристосування незалежно від строку їх служби та вартості;

2) незавершене виробництво. Незавершене виробництво наявне лише на підприємствах з тривалістю виробничого циклу понад один день. У вартісному вираженні незавершене виробництво містить витрати на придбання матеріалів, запасних частин, конструкцій, сировини, заробітну плату та інші кошти, необхідні для виконання процесу виробництва;

3) витрати майбутніх періодів. До витрат майбутніх періодів належать витрати на виконання науково-дослідних та раціоналізаторських робіт, освоєння нової техніки, оренду плати та інші, що проводяться в поточному році, але на собівартість продукції зараховуватимуться в наступному періоді;

4) залишки готової продукції на складах. До цих оборотних фондів належить продукція, що є на складах підприємства на кінець розрахункового періоду, але не оплачена замовником, тобто ще не продана. Співвідношення між окремими групами оборотних виробничих фондів виражене у відсотках, становить структуру оборотних фондів підприємства. Основна питома вага в цій структурі належить виробничим запасам основних матеріалів, конструкцій та деталей. Але слід зауважити, що структура оборотних фондів залежить передусім від специфіки виробництва. Наприклад, у будівництві приблизно 50—60% припадає на незавершене виробництво, а 25% — на основні виробничі

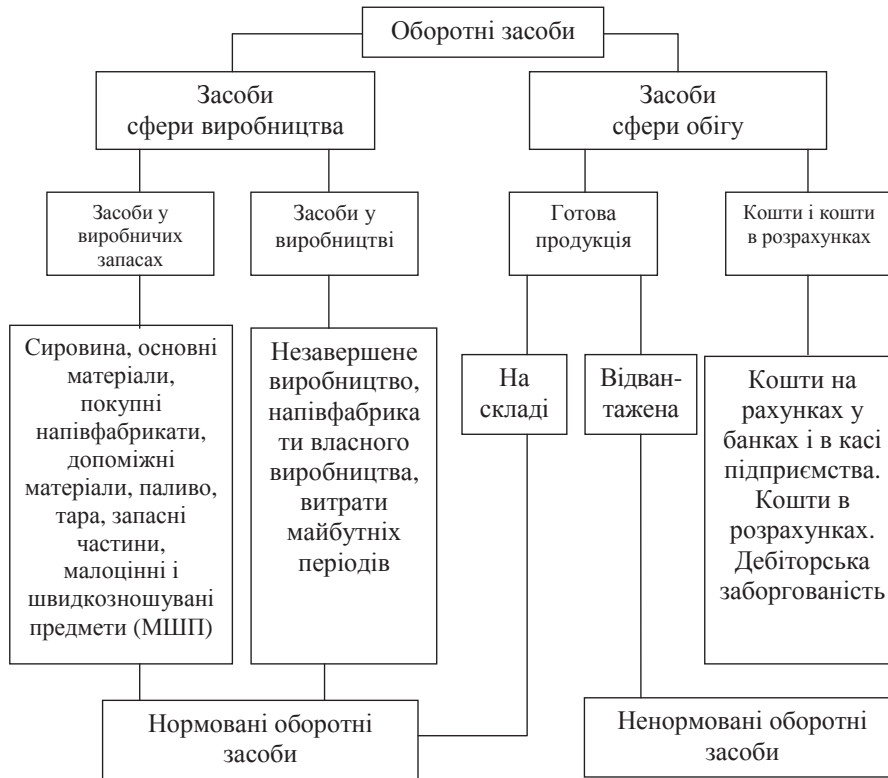

Рис. 1. Класифікація оборотних засобів за складом та розміщенням

запаси; на транспорті та в інших сферах інфраструктури незавершене виробництво майже зовсім відсутнє (крім перевезень на великі відстані), а основних виробничих запасів та залишків готової продукції немає взагалі. Але приблизно 70% припадає на допоміжні виробничі запаси.

Для нормальної виробничо-господарської діяльності підприємства, виконання постачально-збутових операцій, розрахунків з працівниками, а також інших виробничих та господарчих потреб неабияку роль відіграють фінансові ресурси, що перебувають в обігу. Такі ресурси і утворюють фонди обігу, до яких належать:

- 1) товарно-матеріальні цінності;
- 2) кошти на розрахунковому рахунку підприємства в банку;
- 3) кошти, наявні в касі;
- 4) кошти в розрахунках із замовниками (дебіторські заборгованості);
- 5) відвантажені товари та надані послуги.

Іншими словами, фонди обігу — це всі засоби, що в грошовій або речовій формі перебувають на підприємстві і юридично, в будь-який момент, можуть стати вільними коштами підприємства.

Натурально-речові елементи, з яких складаються оборотні засоби, мають загальні основні ознаки. Це робить їх однією досить об'єм-

ною економічною категорією з певними особливостями, які, хоча і мають другорядний характер, проте відіграють важливу роль в організації оборотних засобів. Звідси і необхідність групування окремих елементів оборотних засобів за конкретними класифікаційними ознаками, що дає можливість більш глибоко розкрити основи їх організації.

Можливість активного впливу на процес формування оборотних засобів певною мірою залежить від обґрунтованості їх класифікації. При обґрунтуванні класифікації оборотних засобів слід виходити з того, що предмети, які відносяться до їх складу, мають як натурально-речову, так і вартісну форму.

Економічно обґрунтоване визначення класифікації оборотних засобів має велике значення, тому і виступає об'єктом дослідження. Науковий підхід до вирішення цієї проблеми дає змогу здійснювати контроль за їх використанням та створенням необхідних запасів для забезпечення безперервного їх кругообігу.

За сучасних умов господарювання в економічній науці оборотні засоби розрізняють за багатьма класифікаційними ознаками, оскільки в економічній теорії та практиці господарської діяльності існує велика кількість трактувань пов'язаних з їх сутністю.

У даний час на всіх промислових підприємствах застосовується єдина для підприємств економіки України класифікація елементів оборотних засобів за наступними ознаками: складом та розміщенням; функціональним призначенням; ступенем планування; джерелами формування; ступеня ліквідності.

За складом та розміщенням оборотні засоби поділяються на такі, що обслуговують сферу виробництва, і ті, що перебувають у сфері обігу. До першої групи відносяться матеріальні ресурси, що піддаються первинному впливу суспільної праці і одночасно слугують елементом при виготовленні продукції. До другої групи відносять засоби сфери обігу, які перебувають в товарній, грошовій та у формі незакінчених роз-

рахунків. Засоби сфери обігу забезпечують поряд з основними й оборотними засобами сфери виробництва безперервність їх кругообігу. Це зумовлено тим, що більшість підприємств не має можливості відразу одержати гроші за відвантажену продукцію.

Кожна із зазначених груп оборотних засобів залежно від ступеня їх участі в процесі розширеного відтворення ділиться на активну і пасивну частини. Зокрема, із засобів, що закріплені за сферою виробництва, до активної частини можна віднести оборотні засоби в межах встановленого нормативу. До пасивної відносять понаднормативні запаси матеріальних цінностей та витрати за припиненими і анульованими замовленнями. Їх роль у виробничому процесі неоднакова. Перші мають забезпечувати безперервність розширеного відтворення та виконання планів, другі, навпаки, гальмують процес виробництва і сповільнюють оборотність оборотних засобів.

Оборотні засоби, що закріплені за сферою обігу, також поділяються на активні і пасивні. До активних відносяться оборотні засоби, вкладені в запаси готової продукції, забезпеченої збутом, і в товари, відвантажені в межах встановленого терміну оформлення розрахунків. До пасивних відносяться оборотні засоби, що перебувають у запасах готової продукції, не забезпеченої збутом; товарах відвантажених і наданих послугах, несвоєчасно оформлених розрахунковими документами; у дебіторській заборгованості, капітальному ремонті і капітальному будівництві не забезпечених джерелами формування.

Домінуюче залучення в сферу обігу оборотних засобів порівняно із засобами сфери виробництва є негативним явищем, оскільки оборотні засоби закріплені за сферою обігу не сприяють створенню продукту.

Розподіл оборотних засобів за функціональною їх ознакою на оборотні засоби сфери виробництва та сфери обігу слугують передумовою для ведення роздільного обліку та аналізу при функціонуванні їх у виробничому процесі. Залежно від методів планування оборотні засоби поділяються на нормовані і ненормовані.

Рис. 2. Класифікація оборотних засобів за функціональним призначенням у процесі виробництва

Необхідність такого розподілу оборотних засобів впливає з економічної доцільності досягнення безперебійної діяльності підприємств з кращими результатами та найменшими витратами. Установлення нормативів за окремими елементами оборотних засобів сприяє забезпеченню безперервної діяльності підприємства за умови оптимальних виробничих запасів та розміру незавершеного виробництва і залишків готової продукції.

Засоби сфери виробництва та частини засобів сфери обігу у вигляді залишків нереалізованої готової продукції на складах підприємства та грошових коштів у касі відносять до нормованих оборотних засобів.

До ненормованих оборотних засобів відносяться окремі елементи сфери обігу, зокрема кошти, що зберігаються на поточних рахунках в банку та кошти в розрахунках. Немає підстав вважати, що відсутність нормування по цих елементах оборотних засобів призводить до їх неконтрольованого зростання. Діючий порядок укладання договорів купівлі-продажу між підприємствами передбачає систему економічних санкцій проти росту неплатежів.

Ненормовані оборотні засоби не є об'єктом планування та прогнозування, в той час як розмір нормованих оборотних засобів знаходить відображення в фінансових планах та прогнозах підприємств.

Рис. 3. Класифікація оборотних засобів залежно від ступеня ліквідності та ризику

За функціональним призначенням у процесі виробництва оборотні засоби поділяються на засоби сфери виробництва та сфери обігу. Така класифікація передбачає склад джерел формування оборотних засобів.

За джерелами формування оборотні засоби поділяються на власні, позикові та залучені.

Поділ оборотних засобів за такою класифікаційною ознакою вказує на джерела виникнення і форми надходження їх на підприємство в постійне чи тимчасове користування.

Основу оборотних засобів підприємств, що функціонують в ринкових умовах, складає та їх частина, що сформована за рахунок власного оборотного капіталу. В подальшому вони характеризуються як власні оборотні засоби. До власних оборотних засобів відповідно до нормативних актів, що характеризують управління та облік оборотних засобів, відносять також "стійкі пасиви".

Оборотні засоби, що сформовані за рахунок залученого підприємством фінансового або товарного кредиту як на довгостроковій, так і на короткостроковій основі, характеризуються як позикові. Широкого розповсюдження набула класифікація оборотних засобів залежно від ступеня їх ліквідності.

Ліквідність оборотних засобів характеризує поточну платоспроможність окремо взятого підприємства, дає змогу оцінити можливість динамічного реінвестування оборотного капіталу в грошову форму за умов зміни кон'юнктури ринку. Підприємство в результаті фінансової діяльності оцінює ступінь ліквідності з

метою запобігання фінансовим ризикам.

Класифікація оборотних засобів залежно від ступеня ліквідності дає змогу оцінити фінансові втрати підприємства, зумовлені внутрішніми і зовнішніми факторами. Зокрема, розбалансованість грошових та матеріальних потоків суб'єкта господарювання супроводжується зниженням ліквідності оборотних засобів, що призводить до порушення їх кругообігу та погіршення ефективності їх використання. Залежно від ступеня ліквідності оборотні засоби діляться на високоліквідні, середньоліквідні та низько ліквідні.

До високоліквідних — з найменшим ступенем ризику — можна віднести готівку в касі підприємства та кошти, що зберігаються на поточних рахунках в банках.

До середньоліквідних оборотних засобів, які мають певний рівень ризику, можна віднести відвантажену продукцію, товари, роботи та послуги та дебіторську заборгованість.

Залежно від строку утворення дебіторської заборгованості ступінь ліквідності може знижуватися за умов її неповернення, оскільки безнадійна дебіторська заборгованість класифікується як неліквідна.

До низьколіквідних оборотних засобів відносять матеріальні оборотні засоби, які в через специфіку галузі беруть участь в обороті досить тривалий час і свою вартість переносять на знову створений продукт. До найменш ліквідних оборотних засобів відносять також оборотні засоби в незавершеному виробництві та витратах майбутніх періодів. Ця частина оборотних засобів є найвіддаленішою від моменту реалізації і більше залежить від змін кон'юнктури ринку та інфляційних процесів.

Класифікація оборотних засобів відповідно до ступеня їх ліквідності сприяє виявленню тієї їх частини, яка має низьку можливість реалізуватися, дає змогу раціонально розміщувати оборотний капітал у поточних активах, сприяє нейтралізації фінансових ризиків, пов'язаних із використанням оборотних засобів підприємства.

У бухгалтерському балансі оборотні засоби залежно від ступеня ліквідності та ризику відображаються в активі (майновий стан обо-

ротних засобів). Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (ПСБО 2) "Баланс" оборотні засоби відображаються в активі балансу і розкривають функціональну роль окремих видів фінансових ресурсів, їх склад та розміщення за стадіями обігу та сферами виробничо-фінансової діяльності. Джерела оборотних засобів відображаються в пасиві балансу і групуються за джерелами їх формування та цільовим призначенням та використанням на конкретні цілі в певному розмірі.

До запровадження міжнародних стандартів ведення обліку в бухгалтерському балансі підприємства оборотні засоби були розділені на дві групи:

— запаси і витрати (виробничі запаси, тварини на вирощуванні та відгодівлі, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, готова продукція, товари);

— грошові кошти, розрахунки та інші активи (розрахунки з дебіторами, короткострокові фінансові вкладення, інші оборотні засоби).

Таке групування оборотних засобів піддавалося критиці окремими економістами з причини, що такий їх розподіл знаходиться в прямій залежності з необхідністю нормування виробничих запасів і витрат.

За сучасних умов організації бухгалтерського обліку обидва розділи бухгалтерського балансу об'єднанні в один — "Оборотні активи" — відповідно до методології, що застосовується в країнах з розвинутою ринковою економікою. На нашу думку, відмова від розмежування оборотних засобів на "Запаси і затрати" та "Грошові кошти" була передчасною, оскільки не сприяла раціональному управлінню оборотними засобами, здійсненню їх нормування як пріоритетного напрямку підвищення ефективності їх використання.

Досить актуальним за сучасних умов господарювання є групування оборотних засобів залежно від стандартів бухгалтерського обліку та їх відображення в балансі підприємства, оскільки таке групування сприяє, на наш погляд, оптимальному отриманню інформації для управління виробництвом.

Залежно від практики управління оборотними засобами, їх планування та аналізу їх групують за роллю, яку вони виконують у виробничому процесі, зокрема виділяють виробничі запаси; засоби у процесі виробництва, нереалізована продукція, кошти.

Таблиця 1. Групування оборотних засобів залежно від стандартів обліку відображення в балансі підприємства

Група оборотних засобів	Статті активу балансу
Запаси:	виробничі запаси; тварини на вирощуванні та відгодівлі; незавершене виробництво; готова продукція; товари
Векселі одержані	
Дебіторська заборгованість:	
— за товари, роботи, послуги:	чиста реалізаційна вартість; первісна вартість; резерв сумнівних боргів
— за розрахунками:	з бюджетом; за виданими авансами; з нарахованих доходів; із внутрішніх розрахунків
— інша поточна дебіторська заборгованість	
Поточні фінансові інвестиції	
Грошові кошти та їх еквівалент	в національній валюті в іноземній валюті
Інші оборотні активи	
Витрати майбутніх періодів	

Конкретний зміст кожної групи (підгрупи) зумовлюється характером виробництва, належністю підприємств до тієї чи іншої галузі економіки.

Широкого застосування як у вітчизняній, так і зарубіжній практиці управління оборотними засобами набуло їх групування за рівнем варіювання розміру на постійні та змінні.

До постійних відносять оборотні засоби, які протягом певного періоду часу не змінюються за обсягом їх використання.

Та частина оборотних засобів, обсяг яких піддається коливанню залежно від сезонних потреб виробництва, реалізації продукції, циклічних змін кон'юнктури, характеризуються як змінні оборотні засоби.

За фінансовими особливостями формування оборотні засоби поділяють на валові, чисті та власні. Валові включають сукупність оборотних засобів підприємства незалежно від джерел формування, якими вони утворені. Така класифікація здійснюється аналогічно класифікації оборотних засобів, що поширена в зарубіжній практиці. В той же час валові оборотні засоби в кількісній їх характеристиці не ідентичні з валовими оборотними активами.

Відповідно до бухгалтерського балансу підприємства валові оборотні активи відображаються в другому і третьому розділі активу і визначаються як сума другого і третього розділів активу балансу за мінусом короткострокових фінансових вкладень.

До чистих оборотних засобів відносять ту їх частину, яка сформована за рахунок різних

джерел формування, зокрема власного, довгострокового та залученого капіталу.

Сформовані за рахунок власного оборотного капіталу підприємства оборотні засоби характеризуються як власні. Відповідно до нормативної бази України до власних оборотних засобів також відносять "стійкі пасиви", тобто мінімальну заборгованість із заробітної плати найманим працівникам, відрахування на обов'язкове державне пенсійне страхування, на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів та авансування покупців (замовників).

Теорією і практикою підтверджено, що позиковими є джерела формування, а не самі оборотні засоби, а об'єктом власності підприємства виступає сукупність активів незалежно від джерел їх утворення.

Застосування такої класифікації оборотних засобів дає змогу здійснювати їх систематизацію, що певною мірою сприяє ефективному та цілеспрямованому їх управлінню та ефективному використанню, особливо в ринкових умовах господарювання.

Грамотне управління оборотними засобами підприємства сприяє зниженню витрат на виробництво і збут продукції. Зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива, забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Економія матеріальних ресурсів великою мірою сприяє зниженню собівартості промислової продукції. Економія у споживанні матеріальних ресурсів істотно впливає на зниження собівартості продукції і чинять позитивний вплив на фінансовий стан підприємства. Тому конкретні кроки нормалізації складських запасів мають актуальне значення для покращення фінансового стану підприємства [14, с. 108—109].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВИДКІВ У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Для підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві необхідно забезпечити якісне управління ними на основі удосконалення процесу проведення інвентаризації активів, а саме:

— виведення з одиниці виробничих запасів в окрему групу обліку тільки тієї частини, яку необхідно уцінити;

— виведення зі складу активу надмірної (наднормативної) кількості запасів, яка не відповідає вимогам визнання активом і яка виявлена також при інвентаризації;

— прийняття пропозицій щодо урахування запасів, для яких є вірогідність реалізації в майбутньому на ще не задіяному за балансовому рахунку 073;

— списання вищевказаних запасів за рахунок чистого прибутку підприємства. Впровадження цих кроків дасть можливість підвищити ефективність використання оборотних активів.

Підприємство може підвищити ефективність використання оборотних засобів також за рахунок таких заходів:

— зменшення строків виготовлення продукції в результаті механізації робіт, удосконалення технологічних процесів, ширшого застосування конструкцій, агрегатів та напівфабрикатів;

— зменшення виробничих запасів у результаті покращення організації матеріально-технічного постачання, зменшення дальності їх транспортування;

— економії матеріальних ресурсів, кращого їх зберігання та обліку, суворого дотримання норм витрат матеріалів на одиницю продукції;

— удосконалення розрахунків замовника та інших заходів щодо поліпшення фінансової та платіжної дисципліни;

— упорядкування ціноутворення, застосування дійової системи економічного стимулювання.

Прискорення оборотності оборотних засобів, з одного боку, зумовлює збільшення обсягу виробленої продукції на кожен грошову одиницю поточних витрат підприємства, а з іншого — дає можливість вивільнити частину цих коштів і за їх рахунок створити додаткові резерви для розширення виробництва.

Література:

1. Бланк Й. А. Управление активами и капиталом предприятий / Й. А. Бланк. — К.: Эльга, 2003. — 446 с.

2. Дубровська Є. В. Дослідження теоретичних основ щодо сутності поняття "Оборотні кошти" // Вісник ХНУ. — 2009. — № 1. — 388 с.

3. Мануйлович Ю. М. Проблеми управління оборотними засобами підприємства в сучасних умовах функціонування // Вісник ХНУ. — 2009. — № 1. — 455 с.

4. Осадчук Н. В. Сучасне визначення ролі оборотних коштів в процесі виробництва // Труды ОПУ. — 2003. — № 1(19). — 390 с.

5. Поважний О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття "оборотні активи" // Економічний простір. — 2008. — № 12/2. — 415 с.

6. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства / В. І. Хомяков, І. В. Бакум. — К.: Кондор. 2007. — 400 с.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2012 р.